

- *nastanek mentalitetne meje med mediteranskimi in notranjimi pokrajinami*, k čemur je gotovo svoj delež prispevala dokončna eliminacija Beneške republike kot suverene politične entitete, vendar to ne spremeni narave in ciljev regionalne politike. Skupina dežel (del Tirolske, Sedmograško, Koroška, Kranjska) je v drugi polovici 19. stoletja postala območje ekonomske, kulturne, politične in urbane stagnacije v cesarstvu, približno polovica tega območja pa objekt zakrinkanih ali komajda nakazanih ozemeljskih pretenzij Slovencev (bolj narodnobudnih kulturnikov kakor politikov, ki so jih kulturniki v glavnem nadomeščali vse 19. stoletje);
- *nastanek še ene mentalitetne in malone civilizacijske meje med »notranjimi« (staroavstrijskimi) območji stagnacije in območji vsaj ekonomskega izjemnega razvoja* in deloma tudi politično ideološkega in kulturnega vzpona (predvsem tržaška, graška, dunajska, praška regija), ki ni vodil v mehčanje hierarhij, odpiranje in demokratizacijo ne na ravni mentalitet in imaginarijev in ne na ravni družbene in administrativne organizacije;
- *potlačitev in nadomestitev razsvetljskega (državljskega) dispozitiva*, natančneje projekta družbe (izobraževanje ljudstva s pomočjo državnega in deželnega sistema izobraževalnih enot, izboljševanje ekonomije, uvajanje vertikalne promocije za progresivno vse večji del prebivalstva, jezikovna in verska svoboda in enakopravnost), ki so ga razvijali in udeleževali razsvetljenci (Kumerdej, Linhart, Edling, Kuralt, Zois etc.; o tem gl. Kramberger, 2007; Rotar, 2007b) z rodovno nacionalističnim (formiranje Slovencev kot *kmečkega naroda/ljudstva*; kulturno-jezikovni razkroj večjezičnih dežel in nastanek sovražnosti med jezikovno-nacionalnimi skupinami); in sprememba vsebine političnih pojmov (ljudstvo, svoboda, individualnost, podložništvo, državljanstvo ipd.) iz razsvetljskega in emancipatoričnega projekta v konstelacijo podrejenosti, represije in nadzora, ki jo je izvedla skupina piscev in konjunkturnih manipulantov, ki jih zaradi intelektualne mediokritetnosti (temeljev antiintelektualizma) in lokalnosti lahko označimo le za mračnjake (Jarnik, Marjar, Koseski, Bleiweis, Kopitar, Cigler etc.);
- *sprememba koncepcije kulture, funkcionalnosti in namembnosti izobrazbe iz usmerjanja in razvijanja ljudskih aspiracij v razsvetljenstvu*²⁶ v totalen model družbenega življenja, kar se zgodi s predmarčnim prolongiranjem provincializma z vsemi značilnostmi oz. s po-

26 Za pedagoške metode razsvetljenstva gl. Kramberger, 2007: 86–105, 116–126 in 149–154.